

N. N. Tilly:

Těžký tank anebo lehký útočný vůz?*)

(K otázce doprovodných zbraní.)

Soudobá vojenská autorita střední Evropy — francouzský generální štáb — pokládá tank „při správném použití“ na základě zkušeností získaných ve světové válce i v poválečných bojích v Maroku za velmi mohutný bojový prostředek.

Pojem „správné použití“ je však neobyčejně rozsáhlý a patří k upotřebením každého prostředku i zbraně; proto, abychom vysvětlili skutečnou bojovou hodnotu tanku, pojednáme stručně o přednostech a nedostatech tohoto střelejícího stroje, o jeho vývoji za války, o podmínkách použití, dáme otázku, zůstane-li tank při svém dnešním, správně „včerejším“ — neboť se mluví o tancích typu 1916—18, které jsou prozatím ve výzbroji armády — stavu i v budoucnosti zbraní mohutnou, srovnáme jeho vlastnosti s vlastnostmi malých, rychlých vozů útočných a na konec se pokusíme ukázat, jaké místo by měly oba zaujmout ve výzbroji armády.

Základní myšlenkou při konstrukci tanku jak u Francouzů, tak i u Angličanů byla myšlenka vytvořit bojový prostředek, pomocí něhož by se dalo dosíci strategických úspěchů, které by v zápětí přinesly rozhodné vítězství a tím i ukončení války v prospěch Spojenců.

K tomu účelu byly konstruovány ohromné obrněné vozy na pásech, vyzbrojené dělem a kulomety, obsluhované mnohačlennou posádkou, s rychlostí 2—5 km/hod. a vážící 20—24 t.

Těchto tanků po prvé použili Angličané v boji na Sommě 15/11 1916. Objevení těchto hrozných, střelejících strojů na bojišti, jejich nezadržný postup terénem bez cest, přes překážky, přes ostnatý drát i zákopy, to vše mocně překvapilo a vzrušilo německou pěchotu, jejíž palba z pušek i kulometů byla naprosto bezmocná v zabránění postupu těchto bojových strojů. Jediné zásah německého dělostřelectva do boje proti tankům i technická nedokonalost těchto strojů zachránila německou pěchotu před drtivou porážkou. 18 tanků z 48 padlo v tomto boji za oběť německých děl, 14 se jich nemohlo při útoku uplatnit pro technické vady a obtížný terén. První pokus zavést tanky přinesl tedy rozčarování; tank nesplnil naději v něj kladených a neprokázal, že je zbraní strategického významu, jejíž zásah do války by měl za následek okamžité a rozhodné vítězství.

Další boje, při kterých bylo použito těchto t. zv. „strategických tanků“, t. j. bitvy u Craonu 16/4 1917, Malmaisonu 22. a 23. X. 1917 a hlavně u Cambrais 20. až 23. VI. 1917 definitivně potvrdily, že tank není a nemůže ani být bojovým prostředkem strategického významu a že je jen výtečnou zbraní taktickou, jejíž hlavní předností, mimo morální vliv, je vydatná pomoc spolu útočící pěchotě, které tank značně usnadňuje postup, útok i ovládnutí posic nepřítele tím, že ničí kulometná hnízda a různé překážky před cílem i u cíle útoku. Tyto boje také ukázaly, že hlavním nedostatkem tanku je jeho malá pohyblivost jak strategická, tak i taktická. Malá strategická po-

*) Jako podnět k diskusi. (Pozn. red.)

hyblivost brání často použít tanku v pravý okamžik na právě potřebném úseky fronty, kdežto malá taktická pohyblivost činí z tanku lehkou oběť nepřátelského dělostřelectva, ztěžuje manévrování tankových oddílů na bojišti a tím značně zmenšuje pomoc tanků útočící pěchotě a zvyšuje její ztráty na lidech a své na strojích i mužstvu.

Uvedené zkušenosti a úvahy přiměly Spojence, aby změnily budoucí úkol a tím i konstrukci tanku.

Tank byl zařazen do zbraní taktických, a proto již mu nebylo třeba tak silné výzbroje, tak silných pancířů a tolik posádky jako tanku, předurčenému (v teorii) k účelům strategickým. Nový, taktický tank, mohl mít menší rozměry a výzbroj, slabší brnění, čímž by se dosáhlo snížení váhy a zvýšení rychlosti a tím i zvýšení strategické a taktické pohyblivosti.

Ale konstruktéři, místo aby dosáhli co možná největší rychlosti, která jediná může chránit tank před střelami nepřátelského dělostřelectva a před útokem neohrožené pěchoty, snažili se chránit tank před tímto nebezpečím zesílením pancíře.

Nový francouzský tank „Renault“, který prý charakterisoval myšlenku „taktického“ tanku, byl vyzbrojen jedním dělem anebo kulometem, měl jednoho střelce a jednoho řidiče, pancíř 8—18 mm, váhu 6—7 tun, rychlost 2—6 km/hod. a byl montován na pásech.

Prohlédneme nyní podmínky správného použití tanku, jejichž splnění by učinilo tank „velmi mohutným bojovým prostředkem“.

Jednou z nejdůležitějších podmínek zavedení tanků v bojích jest jejich množství. Čím větší počet tanků se zúčastní útoku, tím větší naději na zdar operace má útočník. Toho nejlepším důkazem jsou příklady z minulé války.

V bojích na Sommě r. 1916 a u Craonu a Malmaisonu i u Cambrais r. 1917, kdy Spojenci použili při útoku omezeného počtu tanků, bylo také dosaženo omezeného výsledku; v bojích červencových, srpnových a hlavně v říjnu 1918, kdy tankové oddíly rozdrtily zoufalý odpor německé armády a přičinily se o vítězné ukončení války, byl počet jich proti roku 1917 na stejném úseku fronty skoro dvojnásobný. Musíme zdůraznit, že předčasné použití nepatrného množství tanků v bojích na Sommě r. 1916 bylo jednou z příčin prodloužení války.

Zkušenosti z bojů tankových, hlavně u Malmaisonu a u Cambrais r. 1917, ukázaly dále, že jen pečlivý výběr terénu, směru a správného okamžiku útoku, jakož i zaujetí východiště k útoku v tajnosti i v pravý čas a svorná spolupráce útočící pěchoty s tankovými oddíly přinese rozhodný úspěch. Tytéž podmínky platí i dnes při použití rychlých útočných vozů.

Splnění uvedených podmínek udělalo tank koncem minulé války užitečnou a vítěznou zbraní, což uznal i poražený. Ludendorff oznamoval po srpnových bojích v dopise říšskému kancléři: „Den 8. srpna je dnem smutku německé armády. — Ještě nevídané množství tanků vrhlo se na naše zákopy. Naše nervy nevydržely. Naděje na naše vítězství ztracena...“.

A nyní docházíme k otázce: „Zůstane starý, málo pohyblivý tank i v budoucnosti mohutnou zbraní?“

Prve než se pokusíme odpovědět na tuto otázku, podotkneme, že ani ke konci světové války neměla německá armáda spolehlivých protitan-

kových zbraní, že jediné polní dělostřelectvo, zanedbávající svůj přirozený cíl, — útočící pěchotu, — zápasilo s nepřehledným houfem těchto střílejících strojů. Pěchota Spojenců, neohrožená palbou polních děl a kryta tanky před účinkem kulometné střelby nepřitele, mohla skoro beze ztrát dosáhnout německých zákopů.

Avšak nehledě ani na úplný nedostatek odpovídajících protitankových zbraní u Němců, utrpěly málo pohyblivé tankové oddíly Spojenců v každém boji průměrně 40—60% ztrát.

Představme si nyní útok pěchoty podporované těžkopádnými tanky na úseku fronty, jehož obránci jsou vyzbrojeni spolehlivými protitankovými zbraněmi v dostatečném množství a jejichž polní dělostřelectvo může věnovat svou pozornost výhradně útočící pěchotě nepřitele. — Tanky, které pro omezenou taktickou pohyblivost nemohly uniknout střelám polních děl, budou učiněny ihned neškodnými, jakmile se přiblíží na dosah účinnosti protitankových zbraní. Útočící pěchota, jakmile pozbude opory tanků, bude desorganisována soustředěnou palbou polního dělostřelectva a kulometných oddílů a její zbytky budou zahánány zpět do zákopů. Význam málo pohyblivých tanků jako vydatného spolubojovníka útočící pěchoty a dobyvatele opevněných posic nepřitele ve světové válce dnes pravděpodobně zanikne. Z toho, co bylo uvedeno, vyplývá odpověď na otázku způsobivosti starých tanků v bojích novými zbraněmi — těžkopádný tank nebude již dnes mohutnou, nýbrž spíše škodlivou zbraní. Otázka bývalého mocného působení tanku nemůže být rozřešena zesílením pancíře, který by chránil tank před účinkem střel protitankových zbraní, protože válečné dějiny nás poučují, že v zápalu pancíře a střely vítězí vždy střela. Proto se musí hledat jiná cesta k zachování významu tanku a ta nás přivede k nutnosti dosáhnout u tanků a útočných vozů vůbec největší možné rychlosti a hbitosti a tím i největší možné strategické a taktické pohyblivosti.

Ještě za války, a to r. 1917, francouzský generální štáb hledá cesty k uskutečnění této myšlenky, ale marně. Hned po podepsání příměří se zabývá komise generálního štábu, za předsednictví generála Pétaina, otázkou reorganisace a výzbroje moderní armády.

V části, která jedná o tankových oddílech (Commandant Laure: Au 3ème bureau du 3ème G. Q. G. (rozhodnuto, že moderní armáda je povinna být vyzbrojena dvěma typy tanků:

1. tankem těžkým, dělovým a kulometným, který první zasáhne do boje, aby rozdrtil všechny překážky a prorazil cestu lehkým tankům a útočící pěchotě, a

2. tankem lehkým, kulometným, značné taktické pohyblivosti, dokonale ovládajícím terén, jehož úkolem je ničit kulometná hnízda, zápasit s tanky protivníka, provázet v útoku vlastní pěchotu neb jezdecko a konečně pronásledovat ustupující oddíly napadeného.

Toto řešení je úplně správné pro armády velmocí, bojujících na rovině, nevyhovuje však armádám států menších, které budou bojovat na terénu zakrytém anebo kopcovitém. Jejich hlavní nezbytnou doprovodnou zbraň bude malý, hbitý útočný vůz, s dostatečnou výzbrojí a nepřemrštěným brněním; vůz, jehož hlavní vlastností při dostatečné síle bude největší možnost využívat terén.

Podobným nástrojem by byl malý, mnohakolový vůz, s parním strojem nebo naftovým motorem, který by byl schopen pohybovat se zničeným terénem bez cest rychlostí 25—30 km za hodinu a dvojnásobnou rychlostí na cestách, s okruhem působnosti 300—400 km; který by mohl samostatně přemáhat i značné vodní překážky a pohybovat se po železničních kolejích. Vůz ten byl by výtečnou doprovodnou zbraní jak jednotek pěších, tak i jezdeckých.

Vyzbrojení jezdeckva takovými vozy, které by je doprovázely krok za krokem a ničením pěších i kulometných oddílů nepřítele značně usnadnily jeho úkoly, zvýšila by se aktivní síla a značně rozšířil okruh jeho působnosti.

Připojíme k tomu, že strategická pohyblivost těchto vozů je neomezená — závisí jen na množství pohonných hmot a potřebných rezervních součástí. Poslední vlastnost umožní použít těchto vozů v potřebný okamžik na nejnútnejším úseku fronty a pomine choulostivá otázka transportu tankových oddílů nákladnými vozy.

Pak: 1. skupina tří nebo čtyř uvedených vozů, pohyblivých a rychlých, vyzbrojených těžkými kulometry nebo protitankovými děly, bude nejhroznějším nepřítelem těžkého tanku, nad kterým lehce zvítězí v každém utkání,

2. zavedením lehkých útočných vozů pomine vůbec potřeba obrněných aut.

Po stránce finanční nedosáhne jeden útočný vůz cenou ani pětiny ceny těžkého tanku. Po stránce výrobní lze tento vůz vyrábět hromadně v domácím průmyslu. I po stránce morální má onen vůz značné přednosti. — Posádka při dostatečné výzbroji a způsobilosti vozu k rychlému a širokému ovládnutí terénu bude se cítit skoro bezpečnou, což bude mít za následek její větší a lepší bojový výkon.

Vojenství u nás a v cizině.

Plukovník děl. František Kryštof:

Hustota sil na válčišti.

Světová válka se vedla na několika válčištích a na každém válčišti za jiných podmínek. Tyto odlišné bojové okolnosti se odrážejí i na válečné doktríně jednotlivých států. Naše armáda při svém vzniku byla nucena čerpat ze zkušeností jiných armád, zúčastnivších se světové války. Vzorem, podle něhož jsme se při tom nejvíce řídili, byla vítězná francouzská armáda.

Za 15 let své samostatnosti jsme nabyli mnoho vlastních poznatků a stále pilujeme své předpisy, abychom je co nejvíce přizpůsobili poměrům, v jakých my pravděpodobně budeme válčit. Je mnoho věcí, které mají vliv na rázovitost doktríny, a jednou z nich je hustota sil na válčišti toho neb onoho státu. Myslím, že bude zajímavé i poučné, všimneme-li si bojové hustoty na různých frontách za světové války, aby tím vynikl rozdíl mezi našimi poměry a poměry na cizích válčištích a zvláště na válčišti francouzském, odkud jsme převzali značnou část své vojenské nauky.